

14-маъруза
Қарор қабул қилишни автоматлаштириш
Режа

- 1. Қарор қабул қилишни автоматлаштириш**
- 2. Қарор қабул қилишни гуруҳлаш амали**

***Калит сўзлари.** математик моделлар, Номинал (қиймат) бўйича ва тартиб бўйича гуруҳлаш амали.*

Информацион коммуникацион технологияларни кенг қўлланилиши қарор қабул қилишнинг янги технологияларининг яратилишига олиб келади. Унда ахборотларни йиғиш, ишлов бериш, сақлаш, узатиш ва акс эттириш жараёнларида компьютер ва дастурлардан фойдаланилади.

Бундай тизимларда математик моделлар МБ данк энг фойдаланиш натижасида қарор қабул қилишнинг самараси ва юқори сифати таъминланади. Автоматлашган қўллаб қувватлаш тизимига таъриф бериш мумкин. Интерактив автоматлашган тизим бўлиб, қарор қабул қилишни турли усуллари ва моделлари ҳамда катта тарқоқ ҳолдаги МБ данк энг фойдаланиб маълумотларни турли кўринишда акс эттириш имконияти мавжуд бўлади. Бундай тизим таркибига техник ва дастурий воситалар, математик моделлар, маълумотлар базалари киради. Автоматлаштирилган қарор қабул қилиш қўллаб қувватловчи тизимнинг асосий вазифаси шахс ташаббуси билан инсон-машина технологиясини яратиш бўлиб, у шахсга доимий, узлуксиз равишда ёрдам кўрсатиб боришига йўналтирилган бўлади

Маълумотларни йиғиш процедураси ахборот манбааларига асосланган бўлиб, уларнинг хусусиятларини ва сифатларини акс эттиради ҳамда қарор қабул қилишнинг мақсади ва масаланинг қўйилиши жиҳатларига асосланади. Шунга қараб бажараладиган амаллар тўплами аниқланади. Шунинг учун маълумотларни йиғиш ва таҳлил қилишда турли усуллар қўлланилади.

Шкалалаш амали маълумотларни ўлчаш ва масштаблаш билан боғлиқ, шкаланинг тури ўлчанадган маълумотлари турига қараб олинади. Уч хилдаги шкала мавжуд:

1. Номинал (қиймат) бўйича
2. Тартиб бўйича
3. Миқдор бўйича

Гуруҳлаш амали. Бу амал маълумотларни ўзига хос хусусиятига қараб гуруҳларга бўлинади. Гуруҳлаш жараёнида айрим маълумотларнинг қиймати бошқал арга нисбатан кескин равишда фарқланиши сабабли ташлаб юборилади.

Маълумотларни хажмини камайтириш мақсадида уларнинг айрим кесимлари (қисмлари) олинади, бунда уч турдаги кесимни олиш мумкин:

- 1 . Монографик
- 2 . Йўналтирилган, типологик
- 3 . Статистик турлар.

Муаммовий вазиятлар аниқлаш процедурасини бажариш қарор қабул қилиш масаласининг қўйилишини аниқлашга олиб келади. Учта амал бажарилади:

1. Вазиятни аниқлаш
2. Муаммони қўйилиши
3. Муаммони ҳал этиш

Вазиятни аниқлаш амали атроф шароит ва турли шартлар тўпламини аниқ акс эттириб қарор қабул қилиш муҳитини аниқлашга йўналтирилган. Бу амал бажарилганда берилган маълумотлар таҳлил қилиниб, тизимий равишда бажарилади. Бу амал бажаргандан қарор қабул қилишнинг мақсадини ҳисобга олган ҳолда масаланинг умумий қўйилиши аниқланади.

Муаммони қўйилиши амали мақсадларни аниқлаш учун қўлланилади. Муаммоли вазиятлар таҳлил қилишда ввал аниқлаб олинган муаммо ва вазиятлар тўплами таҳлил қилинади. Бунда шартлар туркумланади, бошланғич ҳолат аниқланади, уларга тасир қилувчи факторлар топилади.

Саволлар

- 1. Қарор қабул қилишни қандай автоматлаштирилади?**
- 2. Қарор қабул қилишни қандай гуруҳлаш амали мавжуд?**